

Autorska prava u glazbenoj industriji- izazovi i prilike/ koncert prema programu

Kovačević, Sebastijan

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Academy of Arts and Culture in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:251:428965>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-12**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Academy of Arts and Culture in Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU

ODSJEK ZA INSTRUMENTALNE STUDIJE S KOMPOZICIJOM I TEORIJOM

GLAZBE

SVEUČILIŠNI PRIJEDIPLOMSKI STUDIJ, SMJER TAMBURA

SEBASTIJAN KOVAČEVIĆ

Autorska prava u glazbenoj industriji – izazovi i prilike

ZAVRŠNI RAD

MENTOR:

red. prof. art. Davor Bobić

SUMENTOR:

doc. dr. sc. Igor Mavrin

Osijek, srpanj 2024.

SAŽETAK

Cilj je ovog završnog rada prikazati kompleksnost autorskog prava i njegovog utjecaja na kulturnu baštinu i suvremenu glazbenu industriju.

Problematici se pristupa analizirajući osnovne koncepte autorskog prava, prava autora, ulogu organizacija poput HDS ZAMP-a i CISAC-a u zaštiti autorskih prava, povijesni razvoj zaštite autorskog prava u Sjedinjenim Američkim Državama te problematiku kršenja autorskih prava. Na kraju se posebno istražuje odnos tradicijske glazbe i zakona o autorskom pravu u Republici Hrvatskoj.

Ključne riječi: autorsko pravo, prava autora, HDS ZAMP, CISAC, kršenje autorskih prava, tradicijska glazba

ABSTRACT

The aim of this final paper is to demonstrate the complexity of copyright law and its impact on cultural heritage and the contemporary music industry.

The issue is approached by analyzing the basic concepts of copyright, authors' rights, the role of organizations such as HDS ZAMP and CISAC in protecting copyright, the historical development of copyright protection in the United States, and the issue of copyright infringement. Finally, the relationship between traditional music and copyright law in the Republic of Croatia is specifically investigated.

Keywords: copyright, authors' rights, HDS ZAMP, CISAC, copyright infringement, traditional music

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. POJAM AUTORSKOG PRAVA	2
2.1. Tko su autori i nositelji autorskih prava?	3
2.2. Koja prava imaju autori?	3
2.3. Što su mehanička, a što mala prava?	4
3. HDS ZAMP	6
4. CISAC	8
5. POVIJEST ZAŠTITE AUTORSKOG PRAVA U SAD-U	10
6. KRŠENJE AUTORSKOG PRAVA	13
7. ODNOS TRADICIJSKE GLAZBE I ZAKONA O AUTORSKOM PRAVU U RH	15
8. ZAKLJUČAK	17
9. LITERATURA	18

1. UVOD

Autorsko pravo predstavlja ključni segment prava intelektualnog vlasništva koji štiti autore i njihova djela od neovlaštenog korištenja i distribucije. Kroz povijest, autorsko pravo evoluiralo je kako bi se prilagodilo tehnološkim i društvenim promjenama, čime je postalo temeljni instrument poticanja kreativnosti i inovacija. U suvremenom globaliziranom društvu, izazovi u zaštiti autorskih prava sve su kompleksniji, a razumijevanje pravnih i institucionalnih mehanizama koji podržavaju ovo pravo ključno je za održavanje ravnoteže između interesa autora, korisnika sadržaja i šire zajednice.

Ovaj rad istražit će ključne aspekte autorskog prava, pravne okvire koji reguliraju prava autora, te ulogu organizacija poput HDS ZAMP-a i CISAC-a u zaštiti tih prava. Počevši od definicije autorskog prava i prava autora, u radu će se analizirati specifična prava kao što su reprodukcija, distribucija i javno izvođenje djela, te razlikovanje među mehaničkim i moralnim pravima.

Poseban fokus stavit će se na HDS ZAMP, nacionalnu organizaciju koja štiti autorska prava glazbenika u Hrvatskoj, i na CISAC, globalnu mrežu organizacija koje koordiniraju kolektivno ostvarivanje autorskih prava diljem svijeta.

Povijesni pregled razvoja zaštite autorskog prava u Sjedinjenim Američkim Državama pružit će kontekstualni uvid u evoluciju zakonodavstva u odnosu na tehnološke promjene i društvene izazove.

Analizirajući kršenja autorskih prava, istražit će se različiti oblici povreda autorskog prava te pravne i društvene posljedice takvih djela.

Konačno, prikazat će se odnos tradicijske glazbe i zakona o autorskom pravu u Republici Hrvatskoj, što predstavlja kompleksan aspekt koji zahtijeva poseban pristup u zaštiti kulturne baštine unutar modernog pravnog okvira.

2. POJAM AUTORSKOG PRAVA

Svakom autoru pripada autorsko pravo na njegovu autorskom djelu činom samog ostvarenja djela i, za razliku od većine drugih oblika intelektualnog vlasništva, ne podliježe nikakvom administrativnom ili registracijskom postupku. Njime se ne štiti ideja nego djelo koje je izražaj ideje ljudskog uma, bez obzira na vrstu ili kvalitetu izražaja. (HDS ZAMP, 2012)

Srodna prava odnose se na prava i sustav pravne zaštite umjetničkog izražaja, te zaštite organizacijskih, poslovnih i financijskih ulaganja u izvođenje, proizvodnju, distribuciju i emitiranje autorskih djela, a obuhvaćaju:

- pravo umjetnika izvođača na njihovim izvedbama;
- pravo proizvođača fonograma na njihovim fonogramima;
- pravo audiovizualnih producenata (proizvođača videograma) na njihovim videogramima;
- pravo organizacija za emitiranje;
- pravo nakladnika informativnih publikacija;
- pravo proizvođača neoriginalnih baza podataka;
- pravo nakladnika na pisanim izdanjima.

Trajanje autorskog prava

Autorsko pravo traje za **života autora i sedamdeset godina nakon njegove smrti**, bez obzira kada je autorsko djelo zakonito objavljeno.

Na anonimnom autorskom djelu te objavljenom pod pseudonimom¹, autorsko pravo traje sedamdeset godina od zakonite objave tog djela.

Prestankom autorskog prava, autorsko djelo postaje javno dobro i može se slobodno koristiti uz obvezu priznanja autorstva, poštivanja autorskog djela te časti ili ugleda autora.

¹ Izmišljeno ili iskrivljeno ime koje, iz različitih pobuda, obično uzimaju književnici i umjetnici.

2.1. Tko su autori i nositelji autorskih prava?

Autor djela je onaj tko je djelo stvorio. Osim autora, nositelj autorskog prava može biti i osoba kojoj na temelju zakona, oporuke ili ugovora pripadaju sva ili pojedina autorska pravna ovlaštenja. (HDS ZAMP, 2012)

Najvažniji umjetnici koji stvaraju glazbeno djelo su autori – tekstopisci, skladatelji i aranžeri. Da bi glazbeno djelo doprlo do publike potreban je i doprinos umjetnika izvođača te uobičajeno diskografa (tzv. proizvođača fonograma). Umjetnici izvođači izvode djelo u glazbenom studiju ili na koncertu sviranjem i/ili pjevanjem, dok diskografi pokreću investiciju – glazbeni projekt i snimaju glazbeno djelo na podlogu. Uz to organiziraju i daljnju distribuciju snimljenog glazbenog djela. Obzirom na potreban rad, vrijeme i ulaganje za stvaranje glazbenog djela, autorima, izvođačima i drugima koji sudjeluju u stvaranju glazbenog djela zakonski pripada pravo isključivog raspolaganja nad glazbenim djelom – autori su nosioci autorskih, a izvođači i diskografi (autorskom pravu) srodnih prava. (DZIV, 2015)

Iako autor glazbenog djela može biti i pojedinac, najčešće se radi o koautorskom djelu, što znači da su autori pjesme uglavnom dvije ili više osoba. Kantautori su autori koji ujedno i sami izvode glazbena djela koja su stvorili, kao što su Đorđe Balašević, Arsen Dedić i drugi.

2.2. Koja prava imaju autori?

Imovinskopravna ovlaštenja (autorska imovinska prava) i osobnopravna ovlaštenja (autorska moralna prava) objedinjena su pod autorskim pravom. **Autorska imovinska prava** čine prava autora na iskorištavanje djela (objava, umnožavanje, stavljanje u promet, izvedba ili druga vrsta priopćavanja javnosti, obrada djela). Za svako iskorištavanje autorskog djela od druge osobe, autoru pripada naknada. **Autorska moralna prava** čine pravo autora da bude priznat i označen kao tvorac djela, pravo autora da se usprotivi svakom deformiranju, sakaćenju ili drugom mijenjanju djela, i pravo autora da se usprotivi svakoj uporabi djela koja bi vrijeđala njegovu čast ili ugled.

Autorsko pravo ne štiti ideje, znanstvena otkrića, postupke, metode rada i matematičke koncepte, službene tekstove iz područja zakonodavstva, uprave i sudstva (npr. pravne propise, upravne akte, sudske presude), kao i njihove zbirke koje su objavljene radi službenog informiranja javnosti (službena glasila, kao što su Narodne novine u Hrvatskoj), dnevne novosti i druge vijesti koje imaju karakter obične medijske informacije. (HDS ZAMP, 2012)

2.3. Što su mehanička, a što mala prava?

Mehanička prava obuhvaćaju prava snimanja, umnožavanja i stavljanja u promet autorskih djela. Prava mehaničkog umnožavanja hrvatskih autora HDS ZAMP ostvaruje na temelju pojedinačnih punomoći, a ista prava inozemnih autora ostvaruju se u skladu s ugovorima o međusobnom zastupanju, koji se sklapaju s inozemnim autorskim društvima. Autorski honorari za snimljena djela (mehanička prava) raspodjeljuju se autorima zastupljenim na određenom nosaču zvuka, razmjerno trajanju njihovih djela. (HDS ZAMP,2012)

Autorski honorari ostvareni temeljem tzv. malih prava:

Za korištenje glazbenih djela u javnosti (u radijskom ili televizijskom programu, na koncertima i priredbama, u diskotekama i ugostiteljskim objektima itd.) autorima glazbenih djela pripada autorski honorar. Stoga se od korisnika autorskih djela u javnosti prikupljaju autorske naknade. Prikupljene naknade unose se, ovisno o vrsti ubiranja, u odgovarajuće fondove reparticijskih razreda iz kojih se vrši isplata autorskih honorara.

Reparticijski razredi

100) Hrvatski radio – sadrži naplatu od Hrvatskog radija;

200) Hrvatska televizija 1. i 2. program – sadrži naplatu od Hrvatske televizije;

310) RTL – sadrži naplatu od RTL televizije;

320) Nova TV – sadrži naplatu od Nova TV;

330) Generalni korisnici – sadrži naplatu od nacionalnih i lokalnih radio i televizijskih postaja, izuzev postaja koje čine zasebne reparticijske razrede, zatim naplatu od ugostiteljskih i uslužnih djelatnosti ostvarene temeljem javnog emitiranja glazbe putem uređaja za mehaničku reprodukciju

ili radio i televizijskih aparata, ako prema članku 34., st. 4. Pravilnika HDS-a o ostvarivanju autorskih prava nije drugačije određeno;

350) Ostale nacionalne televizije (Hrvatska televizija-satelit, Hrvatska televizija 3. i 4. program, RTL 2, RTL kockica, Doma TV, CMC televizija i Sportska televizija);

400) Koncerti ozbiljne glazbe – sadrži naplatu od koncerata ozbiljne glazbe;

500) Koncerti zabavne glazbe – sadrži naplatu od koncerata zabavne, narodne i ostalih vrsta glazbe (npr. festivali);

600) Priredbe – sadrži naplatu od svih vrsta zabavnih priredbi;

3. HDS ZAMP

HDS ZAMP stručna je Služba **zaštite autorskih muzičkih prava** (ZAMP) Hrvatskog društva skladatelja (HDS) – udruge građana (autora, skladatelja, tekstopisaca) koja se bavi zaštitom i promocijom hrvatskog glazbenog repertoara i kolektivnim ostvarivanjem prava autora glazbenih djela. Njome kroz službena tijela upravljaju njezini članovi, autori i ostali nositelji autorskih prava.

Kao dio globalnog međunarodnog sustava i kroz suradnju s ostalim društvima iz zemlje i svijeta, u zemlji ostvaruje prava za gotovo tri milijuna autora iz Hrvatske i cijelog svijeta te svima koji žele glazbu distribuirati ili ju poslovno koristiti omogućava da na vrlo jednostavan i brz način legalno koriste gotovo cjelokupan svjetski glazbeni repertoar.

HDS ZAMP služba je koja svoj posao obavlja u skladu s visokim međunarodnim standardima pa je u svojim krovnim međunarodnim organizacijama CISAC (Međunarodna konfederacija društava autora i skladatelja) i BIEM (Međunarodni ured za mehanička izdanja) svrstana u kategoriju visoko razvijenih službi. Naknade od licenci prodanih u zemlji, kao i naknade za hrvatske autore pristigle iz inozemstva, u obliku autorskih honorara pet puta godišnje isplaćuje hrvatskim i inozemnim autorima korištenih glazbenih djela, pri čemu im dostavlja i specifikacije korištenja djela. Aktivni je promotor zaštite autorskog rada i prava autora, glas je autora, djeluje u njihovo ime i brani njihove interese prema Zakonu o autorskim i srodnim pravima te svojim članovima daje besplatne pravne savjete. Također je vodeća služba koja usko surađuje s ostalim udrugama nositelja autorskog i srodnih prava u zemlji: Hrvatskom udrugom za zaštitu izvođačkih prava (HUZIP), Udrugom za zaštitu, prikupljanje i raspodjelu naknada fonogramskih prava (ZAPRAF), Društvom hrvatskih filmskih redatelja (DHFR), Društvom za zaštitu novinarskih autorskih prava (DZNAP), Društvom hrvatskih književnika (DHK), Udrugom za zaštitu prava nakladnika (ZANA). HDS ZAMP godišnje obradi podatke i redovito obiđe više od 40.000 korisnika, evidentira korištenje više od 220.000 djela te obračuna i isplati honorare za više od 90.000 hrvatskih i inozemnih autora i nositelja autorskog prava. (HDS ZAMP, 2012)

Uprava:

Mladen Tarbuk (predsjednik Skupštine predstavnika HDS-a), Miroslav Buljan (dopredsjednik Skupštine predstavnika HDS-a), Antun Tomislav Šaban (glavni tajnik HDS-a)

Nadzorni odbor:

Aljoša Šerić (predsjednik Nadzornog odbora), Ivan Živanović, Zoran Juranić

Ostala radna tijela**Skupština predstavnika:**

Mladen Tarbuk (predsjednik), Miroslav Buljan (dopredsjednik), Ante Pecotić, Branimir Mihaljević, Tibor Szivoczka, Hana Breko Kustura, Margeta Ferek Petrić, Aleksandar Antić, Jana Haluza, Siniša Leopold, Ivan Josip Skender, Aquarius Music Publishing d.o.o.

Autorskopravni odbor:

Miro Buljan (predsjednik), Ante Pecotić, Ivan Huljić, Frano Đurović, Husein Hasanefendić, Tomo Johannes In Der Mühlen, Ivan Josip Skender

Glavni tajnik HDS-a:

Antun Tomislav Šaban.

Slika 1. Logo HDS ZAMP

4. CISAC

CISAC (Confédération Internationale des Sociétés d'Auteurs et Compositeurs) predstavlja globalnu mrežu društava za kolektivno ostvarivanje autorskih prava, osnovanu 1926. godine. Sa sjedištem u Parizu, CISAC okuplja više od 227 društava iz preko 116 zemalja, predstavljajući više od pet milijuna autora, skladatelja i drugih nositelja prava iz različitih kreativnih sektora, uključujući glazbu, audiovizualne umjetnosti, književnost, dramu i vizualne umjetnosti. (CISAC, n.d.)

Misija i ciljevi

Misija je CISAC-a promicanje i zaštita interesa autora i nositelja prava diljem svijeta, osiguravajući da oni dobiju pravičnu naknadu za korištenje svojih djela. Organizacija se zalaže za poboljšanje zakonskih i regulatornih okvira koji štite autorska prava te potiče suradnju među društvima za kolektivno ostvarivanje prava.

Ciljevi CISAC-a uključuju:

1. **Zaštita prava autora:** Promicanje zakona koji osiguravaju zaštitu autorskih prava i omogućuju pravičnu naknadu autorima.
2. **Podrška članovima:** Pružanje tehničke, pravne i savjetodavne pomoći društvima članicama.
3. **Promicanje kolektivnog ostvarivanja prava:** Poticaj suradnje među društvima za kolektivno ostvarivanje prava radi povećanja učinkovitosti i transparentnosti.
4. **Zagovaranje globalnih standarda:** Razvijanje i promicanje međunarodnih standarda i najboljih praksi u upravljanju autorskim pravima.

Struktura i organizacija

CISAC-om upravlja Generalna skupština, koja uključuje predstavnike svih članica. Generalna skupština bira Upravni odbor, odgovoran za strateško usmjeravanje i nadzor nad radom organizacije. Upravni odbor uključuje predstavnike iz različitih regija i kreativnih sektora, osiguravajući ravnotežu i raznolikost u donošenju odluka.

Sekretarijat CISAC-a, smješten u Parizu, vodi svakodnevne operacije organizacije, dok regionalni uredi u Aziji-Pacifiku, Africi, Latinskoj Americi i Europi pružaju podršku članicama na lokalnoj razini.

Aktivnosti i inicijative

CISAC provodi širok spektar aktivnosti i inicijativa usmjerenih na jačanje položaja autora i nositelja prava. Neke od ključnih aktivnosti uključuju:

- **Međunarodni dan autorstva:** CISAC organizira godišnji Međunarodni dan autorstva kako bi podigao svijest o važnosti zaštite autorskih prava i doprinosa autora društvu.
- **Pravne inicijative:** CISAC aktivno sudjeluje u razvoju i reviziji zakona i regulativa koje se odnose na autorska prava, surađujući s vladama, međunarodnim organizacijama i drugim relevantnim dionicima.
- **Tehnička podrška i edukacija:** CISAC pruža tehničku podršku i organizira edukativne programe za društva članice kako bi unaprijedila njihove kapacitete u upravljanju autorskim pravima.

CISAC ima ključnu ulogu u globalnom ekosustavu autorskih prava, štiteći interese autora i nositelja prava te promičući kolektivno ostvarivanje autorskih prava kao najbolji način za osiguranje pravične naknade za stvaratelje. Kroz svoje aktivnosti, CISAC nastoji osigurati da autorska prava budu prepoznata i poštovana u cijelom svijetu, omogućujući autorima da nastave stvarati i doprinostiti kulturnom bogatstvu društva.

Slika 2. Logo CISAC

5. POVIJEST ZAŠTITE AUTORSKOG PRAVA U SAD-U

Zaštita autorskih prava u Sjedinjenim Američkim Državama ima dugu i složenu povijest, koja se proteže od kraja 18. stoljeća do danas. Razvoj zakonodavstva o autorskim pravima bio je ključan za poticanje kreativnosti i inovacija te za osiguravanje da autori dobiju priznanje i naknadu za svoja djela. Ovaj članak pruža pregled ključnih trenutaka i zakona koji su oblikovali sustav zaštite autorskih prava u SAD-u. (Horvat i Živković, 2009)

Počeci: Zakon o autorskim pravima iz 1790.

Prvi zakon o autorskim pravima u SAD-u, donesen 1790. godine, bio je Zakon o autorskim pravima (engl. *Copyright Act*). Ovaj zakon, inspiriran britanskim Statutom Anne iz 1710. godine, omogućavao je autorima knjiga, mapa i grafikona ekskluzivna prava na njihova djela za razdoblje od 14 godina, s mogućnošću produljenja za još 14 godina. Ovaj zakon bio je značajan korak prema formalizaciji zaštite autorskih prava u mladoj naciji.

19. stoljeće: Proširenje i prilagodba

Tijekom 19. stoljeća, Zakon o autorskim pravima iz 1790. godine prolazio je kroz nekoliko revizija i dopuna kako bi se prilagodio rastućem kreativnom sektoru.

- **1831. godina:** Prva značajna revizija produžila je trajanje autorskih prava na 28 godina, s mogućnošću produljenja za još 14 godina. Ova revizija također je proširila zaštitu na glazbena djela.
- **1856. godina:** Zakon je proširen kako bi uključivao zaštitu za dramska djela.
- **1870. godina:** Upravljanje autorskim pravima premješteno je iz pojedinih država na saveznu razinu, a Kongres je donio odluku da će Ured za autorska prava biti smješten u Kongresnoj knjižnici.

Zakon o autorskim pravima iz 1909.

Do početka 20. stoljeća, bilo je očito da je potrebna sveobuhvatnija revizija zakona o autorskim pravima. Zakon o autorskim pravima iz 1909. godine bio je odgovor na te potrebe, donoseći značajne promjene:

-
- **Produženje trajanja:** Trajanje autorskih prava produljeno je na 28 godina, s mogućnošću produljenja za još 28 godina.
 - **Proširenje zaštite:** Zakon je proširio zaštitu na sva "djela autorstva" koja se mogu "kopirati".
 - **Mehanizmi provedbe:** Uvedeni su novi mehanizmi za provedbu prava i sankcioniranje povreda.

Zakon o autorskim pravima iz 1976.

Zakon o autorskim pravima iz 1976. godine bio je najopsežnija revizija američkog zakonodavstva o autorskim pravima u povijesti. Ovaj zakon, koji je stupio na snagu 1. siječnja 1978., uveo je nekoliko ključnih promjena:

- **Trajanje prava:** Autorska prava trajala su za života autora plus dodatnih 50 godina, umjesto prethodnog fiksnog razdoblja.
- **Proširenje zaštite:** Zakon je proširio zaštitu na neobjavljena djela i uskladio američko zakonodavstvo s međunarodnim standardima.
- **Prava i ograničenja:** Definirana su ekskluzivna prava autora, uključujući pravo na reprodukciju, distribuciju, izvedbu i prikazivanje djela, kao i pravo na stvaranje izvedenih djela.

Digitalno doba: DMCA i daljnje prilagodbe

S razvojem interneta i digitalnih tehnologija, zakonodavstvo o autorskim pravima moralo se ponovno prilagoditi. Digital Millennium Copyright Act (DMCA) iz 1998. godine bio je ključan za zaštitu autorskih prava u digitalnom okruženju.

- **Zaštita digitalnih djela:** DMCA uveo je zaštitu za digitalna djela i tehnologije koje kontroliraju pristup zaštićenim djelima.
- **Safe Harbor:** Uvedene su odredbe koje štite internetske poslužitelje od odgovornosti za povrede autorskih prava koje počinu njihovi korisnici, pod uvjetom da poduzmu određene korake za uklanjanje povređujućih sadržaja.

Povijest zaštite autorskih prava u SAD-u odražava stalnu prilagodbu zakonodavstva kako bi se odgovorilo na promjene u tehnologiji i kreativnim industrijama. Od prvih zakona iz 1790. godine do modernih prilagodbi u digitalnom dobu, zaštita autorskih prava ostaje ključna za poticanje inovacija i osiguravanje da autori dobiju priznanje i naknadu za svoj rad. Kontinuiranim revizijama i prilagodbama, SAD je uspio stvoriti robustan sustav zaštite autorskih prava koji odgovara potrebama autora i korisnika u dinamičnom kreativnom okruženju.

6. KRŠENJE AUTORSKOG PRAVA

Autorska prava predstavljaju pravni okvir koji štiti kreativne radove autora, skladatelja, pisaca, fotografa i drugih stvaratelja. U Hrvatskoj, kao i u mnogim drugim zemljama, kršenje autorskih prava predstavlja ozbiljan problem koji može imati značajne pravne i financijske posljedice. Ovaj članak pruža pregled situacije vezane uz kršenje autorskih prava u Hrvatskoj, pravne okvire koji reguliraju ovu problematiku te primjere i mjere za suzbijanje takvih povreda.

Zaštita autorskih prava u Hrvatskoj regulirana je Zakonom o autorskom pravu i srodnim pravima. Ovaj zakon obuhvaća prava autora na njihovim djelima, uključujući pravo na reprodukciju, distribuciju, javno izvođenje, emitiranje, preradu i stavljanje na raspolaganje javnosti. (NARODNE NOVINE, 2003)

Zakon također definira kršenje autorskih prava kao bilo koje neovlašteno korištenje zaštićenih djela, te propisuje sankcije za prekršitelje, koje mogu uključivati novčane kazne, oduzimanje nezakonito stečenih predmeta i, u težim slučajevima, kaznenu odgovornost.

Vrste kršenja autorskih prava

Kršenja autorskih prava u Hrvatskoj mogu se manifestirati na različite načine, uključujući:

1. **Neovlašteno kopiranje i distribucija:** Ovo uključuje kopiranje i distribuciju knjiga, glazbe, filmova i softvera bez dozvole nositelja autorskih prava.
2. **Internetsko piratstvo:** Neovlašteno preuzimanje i dijeljenje digitalnih sadržaja putem interneta predstavlja veliki problem, s obzirom na lakoću i brzinu kojom se sadržaj može dijeliti.
3. **Plagijat:** Predstavljanje tuđeg rada kao vlastitog, bilo da se radi o pisanju, glazbi ili vizualnoj umjetnosti.
4. **Kršenje prava izvođača i proizvođača:** Neovlaštena snimka ili distribucija izvedbi i fonograma.

Primjeri i slučajevi

U Hrvatskoj su zabilježeni brojni slučajevi kršenja autorskih prava, od neovlaštene distribucije glazbe i filmova do plagijata u akademskoj zajednici. Na primjer, često se susreću

slučajevi u kojima se digitalni sadržaji neovlašteno dijele putem internetskih platformi i društvenih mreža.

Jedan od poznatih slučajeva uključuje neovlašteno korištenje glazbenih djela u komercijalne svrhe bez plaćanja odgovarajućih tantijema autorima. Takvi slučajevi često završe na sudu, gdje se dosuđuju odštete nositeljima autorskih prava.

Mjere za suzbijanje kršenja autorskih prava

Hrvatska poduzima nekoliko mjera kako bi se borila protiv kršenja autorskih prava:

1. **Edukacija i podizanje svijesti:** Edukacija javnosti o važnosti poštivanja autorskih prava i pravnim posljedicama kršenja prava ključna je za smanjenje povreda.
2. **Suradnja s međunarodnim organizacijama:** Hrvatska surađuje s međunarodnim organizacijama poput WIPO-a (*World Intellectual Property Organization*) kako bi uskladila svoje zakone s međunarodnim standardima i sudjelovala u globalnim naporima za suzbijanje piratstva.
3. **Provedba zakona:** Aktivna provedba zakona, uključujući kaznene i građanske postupke protiv prekršitelja, ključna je za odvracanje od kršenja autorskih prava.
4. **Tehnološke mjere:** Primjena tehnologija za zaštitu digitalnih sadržaja, poput DRM (*Digital Rights Management*) sustava, pomaže u sprječavanju neovlaštenog pristupa i distribucije zaštićenih djela.

Kršenje autorskih prava u Hrvatskoj predstavlja ozbiljan problem koji zahtijeva sveobuhvatan pristup, uključujući učinkovitu provedbu zakona, edukaciju javnosti i suradnju s međunarodnim partnerima. Iako izazovi i dalje postoje, stalni naponi za zaštitu autorskih prava ključni su za očuvanje kreativnosti i inovacija, te za osiguranje da autori i drugi nositelji prava dobiju pravičnu naknadu za svoja djela.

7. ODNOS TRADICIJSKE GLAZBE I ZAKONA O AUTORSKOM PRAVU U RH

Tradicijska glazba često nema jasno definiranog autora jer su mnoga djela nastala kolektivno i usmeno se prenosila kroz povijest. Zbog toga takva djela obično ne ispunjavaju standardne kriterije za zaštitu autorskih prava, koji zahtijevaju originalnost i prepoznatljivog autora.

Neprimjenjivost autorskopravne zaštite na tradicijsku kulturu očituje se ponajprije u kolektivnoj i varijabilnoj prirodi kulture te u nemogućnosti fiksiranja takve njezine prirode. Problemom autorskopravne zaštite tradicijske kulture bavili su se znanstvenici iz različitih znanstvenih područja. Primjerice, antropologinja i pravica Rosemary Coombe ističe da “autorskopravni zakoni sputavaju društveno kolanje tekstova, fotografija, glazbe i većine drugih simboličkih tvorevina” te da je riječ o “obliku kontrole koji nam može uskratiti optimalne kulturne uvjete za dijalošku praksu” (u Brown 1998: 196). (Vukobratović, 2010)

Prema hrvatskom Zakonu o autorskom pravu i srodnim pravima, autorsko pravo štiti djela koja su rezultat originalnog kreativnog izraza pojedinca. Tradicijska glazba, s druge strane, često ne može biti zaštićena kao autorsko djelo jer je javno dobro, odnosno nalazi se u domeni javnog vlasništva. Ovo znači da svatko može slobodno koristiti, izvoditi i snimati tradicijsku glazbu bez kršenja autorskih prava.

Zaštita i promocija tradicijske glazbe

Iako tradicijska glazba ne uživa zaštitu autorskih prava na isti način kao suvremena autorska djela, postoje drugi načini na koje se može zaštititi i promovirati:

1. **Kulturna baština:** Tradicijska glazba često se prepoznaje i štiti kao dio kulturne baštine. Institucije poput Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske, kao i lokalne zajednice, igraju ključnu ulogu u očuvanju i promoviranju tradicijske glazbe kroz festivale, manifestacije i edukativne programe.
2. **Zbirke i arhivi:** Prikupljanje i arhiviranje tradicijske glazbe od strane etnomuzikologa i drugih istraživača pomaže u očuvanju ovog kulturnog nasljeđa. Takvi arhivi često surađuju s muzejima, kulturnim institucijama i obrazovnim ustanovama.

-
3. **Izvođenje i popularizacija:** Mnogi suvremeni glazbenici i ansambli izvode tradicijsku glazbu, često prilagođavajući i aranžirajući je za modernu publiku. Ovo pomaže u održavanju tradicije živom i relevantnom.
 4. **Međunarodne konvencije:** Hrvatska je potpisnica različitih međunarodnih konvencija koje štite nematerijalnu kulturnu baštinu, poput UNESCO-ve Konvencije o zaštiti nematerijalne kulturne baštine. Ove konvencije pomažu u globalnoj promociji i zaštiti tradicijske glazbe.

Izazovi i kontroverze

Unatoč naporima za očuvanje tradicijske glazbe, postoje brojni izazovi:

1. **Komercijalizacija:** Kada suvremeni umjetnici koriste elemente tradicijske glazbe u svojim djelima, postavlja se pitanje o poštenoj naknadi i priznanju izvornim zajednicama. Komercijalizacija tradicijske glazbe može dovesti do situacija gdje autori koji koriste te elemente ostvaruju značajnu financijsku korist, dok zajednice iz kojih ta glazba potječe ne dobivaju nikakvo priznanje ni naknadu.
2. **Autentičnost i prilagodba:** Postoji stalna napetost između očuvanja autentičnosti tradicijske glazbe i njene prilagodbe suvremenim ukusima. Prilagodbe mogu pomoći u popularizaciji tradicijske glazbe, ali također mogu dovesti do gubitka izvornih karakteristika i značenja.
3. **Pravni status:** Budući da tradicijska glazba nema individualnog autora, teško je primijeniti standardne mehanizme autorskog prava. Potrebno je razviti posebne pravne okvire koji bi bolje odgovarali specifičnostima tradicijske glazbe i osigurali njezinu zaštitu.

Odnos između tradicijske glazbe i zakona o autorskom pravu u Hrvatskoj složen je i višeslojan. Tradicijska glazba, kao dio kulturne baštine, često ne ispunjava kriterije za zaštitu prema suvremenim zakonima o autorskom pravu, ali postoje mnogi drugi načini za njezinu zaštitu i promociju. Kroz priznavanje važnosti tradicijske glazbe, podršku institucija i prilagodbu pravnih okvira, moguće je osigurati da ovo vrijedno kulturno nasljeđe ostane živim i relevantnim za buduće generacije.

8. ZAKLJUČAK

Autorska prava predstavljaju temeljnu komponentu zaštite kreativnog rada, omogućujući autorima da ostvare pravičnu naknadu za svoj trud i doprinos društvu. Razumijevanje pojmova autorskog prava, prava autora te ulogu organizacija poput HDS ZAMP-a i CISAC-a ključno je za efikasno upravljanje i zaštitu tih prava.

U Hrvatskoj, HDS ZAMP igra ključnu ulogu u zaštiti glazbenih prava, dok CISAC omogućava globalnu koordinaciju i standardizaciju kolektivnog ostvarivanja prava. Povijesni pregled razvoja zaštite autorskih prava u SAD-u daje širi kontekst razumijevanju globalnog okvira autorskog prava i prilagodbe zakona na tehnološke promjene.

Kršenje autorskih prava predstavlja značajan problem koji zahtijeva stalnu pažnju i prilagodbu zakonskih mjera kako bi se zaštitili interesi autora i nositelja prava. U tom kontekstu, tradicijska glazba predstavlja poseban izazov jer se njezina zaštita ne uklapa lako u standardne okvire autorskog prava. Hrvatska ima bogatu tradicijsku glazbenu baštinu koja zahtijeva poseban pristup očuvanju i zaštiti.

Ovaj pregled ističe važnost kontinuiranog obrazovanja, pravne prilagodbe i međunarodne suradnje u očuvanju i zaštiti autorskih prava. Kroz ove napore možemo osigurati da kreativni rad bude prepoznat, zaštićen i pravedno nagrađen, što je ključno za kulturni i ekonomski razvoj svakog društva.

9. LITERATURA

Popis knjiga:

1. Horvat, A. i Živković, D. (2009) *Knjižnice i autorsko pravo*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.

Popis časopisa:

1. Vukobratović, J. „Odnos tradicijske glazbe i zakona o autorskom pravu u Hrvatskoj“. U: *Etnološka tribina* 33 2010. Križevci, str. 97-106

Internetski izvori:

1. <https://www.zamp.hr/autorsko-pravo/o-autorskom-pravu/pregled/467/o-autorskom-pravu>
2. <https://www.zamp.hr/autori/faq/pregled>
3. <https://www.cisac.org/about>
4. https://www.dziv.hr/files/File/obrasci/autorsko/letak_za_glazbu_2015.pdf
5. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2003_10_167_2399.html

Znanstveni rad:

1. Keyes, J.M. „*Musical Musings: The Case for Rethinking Music Copyright Protection*“. 2004, Michigan